

به نام خداوند جان و خرد

فنون ۳ # مروری بر مطالب درس یکم : تاریخ ادبیات قرن های ۱۲ و ۱۳

- اداره کننده انجمن ادبی اصفهان : مشتاق اصفهانی
- موسس انجمن ادبی نشاط: نشاط اصفهانی
- ریاست انجمن ادبی خاقان: فتحعلی شاه *مکان انجمن : تهران
- هدف انجمن ادبی خاقان: رهایی بخشیدن شعر از تباهی و انحطاط
- شیوه شعرا برای رهایی از انحطاط شعر: تقلید آثار پیشینیان
- نتیجه انجمن خاقان ← پیدایش سبک بازگشت
- سبک بازگشت حد واسط سبک هندی و سبک دوره بیداری است.
- سبک هندی ⇒ سبک بازگشت ← سبک بیداری

عوامل ایجاد نهضت بازگشت ادبی:

- ۱- تاراج کتابخانه اصفهان ۲- توجه به ادبیات در دربار قاجار ۳-
- تضعیف جامعه در اثر شکست ایران از روسیه
- شیوه شعری سبک بازگشت: پیروی از اسلوب های کهن؛ تکرار زبان، تخیل و اندیشه سبک خراسانی و عراقی
- علت تقلید از سبک پیشینیان: فقر فرهنگی جامعه و رخوت حاکم بر ادبیات.
- از معروف ترین شاعران سبک بازگشت: هاتف اصفهانی
- تقلید از قصیده سرایی سبک خراسانی و سلجوقی: صبای کاشانی/ قآنی/سروش اصفهانی
- تقلید از غزلسرایی سبک حافظ و سعدی: نشاط / فروغی/ مجمر
- نقطه ضعف شعرای سبک بازگشت : عدم نوآوری و تکامل بخشی در شعر
- نقطه قوت شعرای سبک بازگشت: نجات زبان شعر از حالت سستی که سبک هندی در شعر به وجود آورده بود.

دو تن از شعرای سبک بازگشت: ۱-صبای کاشانی ۲- نشاط اصفهانی

• صبای کاشانی:

پرچمدار بازگشت ادبی #شاخص ترین شاعر بازگشت

سرودن شعر در قالب : مثنوی ؛ قصیده؛ غزل
- آثار صبا :

- ۱- گلشن صبا : تقلید از بوستان سعدی
- ۲- خداوندنامه : حماسه مذهبی درباره معجزات پیامبر و دلیری های
علی (ع)

● نشاط اصفهانی :

#مهارت در نظم و نثر # سرودن قصاید بلند # برتری در غزلسرایی از
بین شاعران هم عصر خود
- اثر: گنجینه نشاط

=====

● آغاز زمزمه های بیداری

شروع : اواسط قاجار

امضای فرمان مشروطیت: ۱۳۲۴ ه.ق

● تغییرات اجتماعی و فرهنگی جامعه که منجر به صدور فرمان

مشروطیت شد : اندک اندک مباحثی در جامعه پیرامون علل عقب

افتادگی ایران مطرح شد؛ شعر بازگشت مورد انتقاد واقع شد. موضوعات

جدید در جامعه و ادبیات مطرح شد. شعر به میان مردم آمد، صدای مردم

شد. شاعران مردمی شدند و دریافتند که لازم است به محتوا بیش از

صور خیال توجه کنند و در شعر تغییر ایجاد کنند. شاهان قاجار به

فرنگ سفر کردند و با تحولات دنیای غرب آشنا شدند. روشنفکران

داخلی و خارجی و تحولات سیاسی و اجتماعی ایران و جهان نیز کشور

را به تحولی بزرگ سوق داد که منجر به نوآوری و حرکت های ضد

استبداد و استعمار داشت.

● عوامل موثر در بیداری جامعه:

۱- تاثیر جنگ های نافرجام ایران و روس

۲- توجه مردم به واقعیت ها و امکانات فنی دنیای جدید

۳- کوشش عباس میرزا در روی آوردن به فنون نوین

۴- اعزام دانشجویان به خارج

۵- رواج صنعت چاپ و ترجمه کتاب های غربی
۶- تاسیس مدرسه دارالفنون

=====

● ادبیات دوره بیداری یا ادبیات مشروطه

شعرای آزادی خواه و روشنفکران شرایط موجود را نقد کردند و ادبیاتی در نتیجه آن به وجود آمد «ادبیات بیداری» یا «مشروطه» نامیده می شود.

● مفاهیم اصلی ادبیات بیداری: آزادی؛ وطن؛ قانون خواهی؛ مبارزه با استبداد و استعمار

● موضوعات دیگر ادبیات بیداری: حقوق اجتماعی؛ فراگیری علوم جدید؛ احساسات ملی میهنی؛ بیگانه ستیزی؛ انتقاد از نابسامانی؛ خرافه ستیزی، توجه به حقوق زنان.

=====

شعر بیداری (مشروطه)

استفاده از زبان محاوره برای ارتباط بهتر با توده مردم

شکل گیری نهضت ساده نویسی

نقد استعمار و استبداد در قالب شعر و از طریق روزنامه و مطبوعات.

- بازار سیاسی مطبوعاتی کشور : اول تهران ؛ سپس تبریز

۷ تن از شاعران دوره بیداری:

@ محمد تقی بهار @ ادیب الممالک فراهانی @ اشرف الدین گیلانی @

@ ایرج میرزا @ عارف قزوینی @ فرخی یزدی @ میرزاده عشقی

۱- بهار : آشنایی با ادبیات کهن؛ سرودن شعر به سبک خراسانی و زبان

حماسی. انجام فعالیت های تحقیقی؛ تدریس در دانشگاه؛ فعالیت

سیاسی و روزنامه نگاری؛ پژوهشگر.

-آثار: تاریخ مختصر احزاب سیاسی -تاریخ تطور نظم فارسی

-دیوان شعر - مقالات علمی - تصحیح آثار مختلف

۲- ادیب الممالک فراهانی: میرزا محمد صادق امیری. مظفرالدین شاه به

او لقب ادیب الممالک را داد. فعالیت اصلی: روزنامه نگاری

-روزنامه: مجلس؛

-قالب عمده شعرش: قصیده با مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی

۳- اشرف الدین گیلانی: شهرت: نسیم شمال؛ شعرش ساده زبان شعر ساده و عامیانه؛ محتوای شعر: ضد استبداد؛ شعر «ای قلم» از نمونه اشعار انتقادی او.

۴- ایرج میرزا: از نوادگان فتحعلی شاه قاجار. مهارت در به کارگیری تعبیرات عامه؛ آفریدن اشعار ساده و روان. مهارت در طنز و هجو هزل؛ وجود اندیشه های نوگرایانه؛ ابتکار به نظم در آوردن ترجمه برخی شعرهای غربی مثل: «قلب مادر»

۵- عارف: شاعر وطنی؛ از موسیقیدانان بزرگ دوره مشروطه؛ عرصه هنر: تصنیف و ترانه میهنی که آزادیخواهی مردم را برانگیخت. شعرش ساده؛ مضامین شعرش وطن دوستی و مبارزه با نادانی. شعرش را با آواز می خوانند.

۶- فرخی یزدی: شاعر شاخص این دوره که به سبب آزادیخواهی به زندان افتاد. تحت تاثیر مسعود سعد و سعدی؛ آشنایی با سعدی طبع او را شکوفا ساخت؛ نماینده مردم یزد در مجلس هفتم؛ جانش را در راه آزادی فدا کرد.

۷- میرزاده عشقی: شاعر، روزنامه نگار، نمایشنامه نویس و نظریه پرداز دوره مشروطه. روزنامه او: قرن بیستم. افشاگری رجال زمانه خود در روزنامه اش؛ جسارت او منجر به ترورش شد.

مهم ترین اثر: نمایشنامه منظوم «ایده آل» یا «سه تابلوی مریم»

نثر فارسی در قرن های ۱۲ و ۱۳ (دوره بیداری)

- موضوع ها و حوزه های ادبی نثر دوره مشروطه (بیداری):
 - ۱- روزنامه نگاری ۲- داستان نویسی ۳- نمایشنامه نویسی ۴- ترجمه ۵- تحقیقات ادبی و تاریخی
- ۲ تن از نویسندگان دوره مشروطه (بیداری):

۱- قائم مقام فراهانی ۲- دهخدا

• روزنامه های دوره بیداری:

- ۱- صوراسرافیل : مدیران: جهانگیرخان صوراسرافیل و دهخدا
 - ۲- نسیم شمال : سید اشرف الدین گیلانی(نسیم شمال)
 - ۳- مجله بهار: (نشریه ادبی) : یوسف خان اعتصامی(پدر پروین اعتصامی)
 - ۴- مجله دانشکده : ملک اشعرا بهار
 - ۵- مجله نوبهار : ملک الشعرا بهار
-

داستان نویسی

- داستان نویسی در ادبیات کلاسیک ایران سابقه ندارد؛ پیشینه آن به یک قرن گذشته می رسد. قبل از انقلاب مشروطه، با ترجمه رمان های تاریخی غربی، نویسندگان ایرانی نوشتن رمان تاریخی را شروع کردند.
 - علت نوشتن رمان های تاریخی: ۱- حاکم بودن روحیه باستان گرایی در میان نویسندگان ۲- آسان و بی دردسر بودن نوشتن رمان تاریخی نسبت به فعالیت روزنامه نگاری یا رمان سیاسی
 - رمان های دوره بیداری:
 - ۱- شمس و طغرا : محمدباقر میرزا خسروی
 - ۲- شمس الدین و قمر : میرزا حسن خان بدیع
 - ۳- داستان باستان : میرزا حسن خان بدیع
-

نمایشنامه نویسی :

- نوع جدید در ایران؛ سابقه کهن ندارد.
 - آغاز : از دوره ناصرالدین شاه
 - نخستین نمایشنامه نویس: میرزا آقا تبریزی
 - زبان نمایشنامه ها: ساده و قابل فهم عوام
-

ترجمه :

- فن ترجمه عامل رشد آگاهی و تحول اندیشه ایرانیان در سال های قبل از مشروطه بود.
- آغاز ترجمه: تاسیس چاپ خانه در زمان فتحعلی شاه
- اثر ترجمه شده دوره بیداری:

* سرگذشت حاجی بابای اصفهانی؛ نویسنده: جیمز موریه مترجم: میرزا حبیب اصفهانی

تحقیقات ادبی و تاریخی

- اهل قلم مشغول روزنامه نگاری و موضوعات دیگر بودند به همین دلیل در این دوره تحقیقات تاریخی ادبی جاذبه ای نداشت.
- تنها اثر تحقیقی تاریخی :

*تاریخ بیداری ایرانیان : مولف : ناظم الاسلام کرمانی موضوع: تاریخ مشروطه

۲ تن از نویسندگان دوره بیداری:

۱- قائم مقام فراهانی: از معروف ترین نویسندگان و سیاستمداران بزرگ این دوره. با سبک ساده نوشتار خود، تلفک در نثر را از بین برد. نثر او، مسجع و به سبک گلستان آمیخته با شعر و ضرب المثل مورد پسند عامه گردید.

-احیا کننده نثر فارسی است.

-مهم ترین اثر: منشآت

۲-دهخدا

-از پیشگامان جدید نثر فارسی. رواج دهنده نثر ساده و عامیانه

-همکاری در نوشتن روزنامه صوراسرافیل

-مقاله های چرند و پرند: دهخدا؛ منتشر شده در صوراسرافیل

-روزنامه سروش : محل نشر : استانبول

-آثار دهخدا:

۱-کتاب ارزشمند «لغت نامه»: مفصل ترین کتاب لغت فارسی

۲-امثال و حکم

پایان گردآورنده : دکتر پرستو افراشته